DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

2021 SPALIO 23 D. NR. 38 (84)

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Brandos laikas

Nuotrauka iš interneto

Daugelis bijo uždarumo, izoliacijos, vienatvės. Bet, tiesą pasakius, ko čia bijoti? Juk uždarumas – ne bėda, veikiau jau pliusas. Sėdi sau tylumoj ramumoj ir rašai, skaitai, medituoji... tik į *fb*, aišku, geriau nelįsti, ir TV – ne išeitis, nebent naudosi televizorių kaip ekraną filmui per kompiuterį žiūrėti. Bet šiaip jau televizorius – smegenų teršėjas. Protingam žmogui jis nereikalingas.

O jeigu esi ne tik protingas, bet dar ir brandus žmogus, tai išvis gyvenimas pilnutėlis pilnatvės. Renkiesi draugus, pramogas ir laisvalaikį tokį, kokį nori. Nei alaus, nei martinio niekas gerti nedraudžia, pro langą prisikišęs nežiūri, ką tu čia darai, šoki ar dainuoji, porą taurių išgėręs – visiškai nuostabu.

Brandos laiką įkūnija alaus bokalas, meditacija ir knarkiantis šuo ant fotelio. Ir sielos ramybė, kai žinai, kad tau nebereikia nei rautis plaukų dėl nepažangios žmonijos, nei gelbėti pasaulio, nes tai beviltiškas reikalas. Toks pat, kaip šokti su šakėmis prieš traukinį.

Kur kas prasmingiau išsitraukti iš spintos seną tamsiai mėlyną suknelę ir pasiimti nėrimo ar siuvimo siūlų, o gal net špagato virvelių nuo parduotuvinių pakuočių ir kurti iš nusibodusios suknelės eksperimentinės mados kūrinį. Ir nebūtina jį vilktis ir kur nors eiti. Dabar itin mieli darosi nenaudingi, netgi kiek beprotiški dalykai.

Ar tik ne F. Pessoa savo „Nerimo knygoje" bus parašęs apie tai, kad prasmingiausia skaityti jau perskaitytas knygas, nes žinai, kas ten parašyta ir jos tavęs nenuvilia ir nesunervina, kaip kad kartais būna, skaitant kokio pasipūtusio snobo kūrinį, kuriame jis nori perspjauti pats save. Senos knygos kur kas įdomesnės nei nauji bestseleriai. Ir nebūtinai tai turi būti staiga madingais tapę klasikų kūriniai – A. Camus „Maras", E. A. Poe „Raudonosios mirties kaukė" ir kitos knygos su apokaliptinėmis tendencijomis.

Jeigu jau kalbėt apie literatūrines madas, tai labai madinga man atrodo senutėlė mano vaikystės knyga – Polio de Kriuifo „Mikrobų medžiotojai". Labai ją mėgau. Ir tas eilutes, kur pas Pasteurą vilkstinėmis eina pasiutusių vilkų aprieti rusų valstiečiai, ir kur savanoriai, norėdami sužinoti, kaip persiduoda choleros užkratas, miega ant cholera mirusių asmenų pagalvių, apvemtų juoda tulžimi ir krauju. Ir tą vietą, kur tūlas ponas Petenhoferis pareiškia, kad jokių bacilų nėra, kad jos – išsigalvojimai, ir kad tai įrodytų, išgeria mėgintuvėlį su choleros bacilomis. Ir įdomiausia tai, kad ponui Petenhoferiui nieko nenutiko!..

Gal čia reikėtų žavėtis tuo ponu? Jo geležiniu imunitetu, kurio net visa menzūrėlė bacilų neįveikė? Na, žavėtis neuždrausi. Bet W. Szymborska savo „Neprivalomuose skaitiniuose" Petenhoferio poelgiu nesižavi ir rašo, kad vis dėlto kaip malonu nebūti Petenhoferiu. Ir turbūt todėl, kad atsitiktinumo ar paradokso mes nelaikome neginčijamu dalyku – o čia veikiausiai tai ir nutiko.

Ir tikrai labai malonu nesižavėti ponu Petenhoferiu. Ir panašiais į jį. Juk pagaliau ateina brandos laikas, kai gali pasakyti sau, kad blizgantys stabų paviršiai nusilupa, tad geriau eiti nuo jų kuo toliau, kad tie besilupantys skivytai nesivytų iš paskos.

Renata Šerelytė

Tiesą žinoti geriau

Paukščiai turi sparnus, sraigėms nereikia tepalo,
Lėktuvai kiaušinių nededa, energija neišnyksta,
Žemė sukasi apie ašį, pavasarį žydi ievos,
Tautos turi apsisprendimo laisvę. (...)

Sliekai neužuodžia aukso, kiškiai parako neišrado,
Kiekvienas galvoja teisybę, akmenys – nieko,
Drugiai nesikryžmina su alyvomis nei su vištomis,
Tam, kas pasako tiesą, duoda papildomus klausimus.

Laisvė neturi kvapo, mėnulis nemoka lietuviškai,
Jis gali užmigti bet kur, traktoriui reikia guolio,
Žmonės netyčia suserga, ir skaičiai – ne visad sveiki,
Nieko iš to, bet tiesą žinoti geriau.

Stasys Jonauskas

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2021 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniniam „Draugo" priedui „Kultūra", projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvybės puoselėjimas pasaulyje"

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Brandos laikas • **2-as psl. Virginija Babonaitė-Paplauskienė.** Sugrįžimas į Lietuvą • **3-as psl. Stasys Jonauskas.** „Nuo tolimo žaibo žiedai atsidaro..." • **4-as psl. Algis Vaškevičius.** Istorijų festivalyje Kaune – ir angelai, ir paslaptingos vietos • **5-as psl. Astrida Petraitytė.** „Giesmių giesmės" posmai ir Baroko muzika po liuteroniškos Vilniaus bažnyčios skliautais • **6-as psl. Ieva Marija Mendeikaitė.** Savaitgalis: įsitaisai ant sofos ir žiūri „Nepatogų kiną" • **7-as psl. Deimantė Žukauskienė.** Lietuvių tautinių šokių ansamblis „Nemunas" iš Argentinos – 50 metų istorijos • **8-as psl. Kultūros kronika**

Kitame numeryje: Toliau apie išeivių literatų sugrįžimą į Lietuvą • Žemaitės 100-osioms mirties metinėms skirta konferencija Kelmėje

Redaguoja **Renata Šerelytė renata.serelyte@gmail.com** • Maketuoja **Jonas Kuprys**

Sugrįžimas į Lietuvą

LRD II suvažiavimo dalyviai, Augsburgas, 1947. Centre stovi F. Kirša

Maironio muziejus tapo ta scena, per kurią išeiviai rašytojai sugrįžo į Lietuvą

Algirdas Landsbergis

Virginija Babonaitė-Paplauskienė

„Literatūra keičia" – taip taikliai ir lakoniškai pavadinta Maironio lietuvių literatūros muziejaus ekspozicija, vasarą atvėrusi duris lankytojams. Joje eksponuojamos archyvalijos nuo XVI amžiaus iki šių dienų: knygos, rankraščiai, dokumentai, laiškai, meno kūriniai, memorialiniai rašytojų baldai ir daiktai. Visi jie šiuolaikiškai prabyla apie amžinus dalykus.

Ekspozicija finansuota iš Valstybės investicijų programos lėšų, įgyvendinant projektą: „MLLM pastato Kaune, Rotušės a. 13 rekonstravimas". Parengimą kuravo muziejaus direktorė ir pavaduotoja muziejininkystei, o kruopštų darbą, siekdami tikslo pristatyti ir supažindinti su literatūros klasikais, jų kūriniais, atliko ankstyvosios, senosios, šiuolaikinės ir išeivių rašytojų skyrių muziejininkai. Unikali medžiaga tapo ekspozicijos siela, kuriai techniniai vykdytojai – „MultimediaMark" komanda iš Vilniaus – sukūrė iki šiol Lietuvos kultūros istorijoje nematytą dizainą – suteikė formą. Emociškai paveikus dizainas atskleidžia ypatingą literatūros svarbą, jos reikšmę mūsų gyvenime, tuo pat metu sužadina ir pasididžiavimą Lietuvos tauta bei jos kūrėjais.

Ekspozicija išsidėsčiusi per du muziejaus aukštus, antrame aukšte pateikta medžiaga „Nuo senųjų raštų iki šių dienų", o trečio aukšto mansardoje eksponuojama išeivių rašytojų gyvenimui ir kūrybai skirta dalis. Tad kviečiu su ja ir susipažinti. Čia jus pasitinka išskirtinė rašytojų galerija – alėja: visu ūgiu padarytos Bernardo Brazdžionio, Antano Vaičiulaičio, Jono Aisčio, Mariaus Katiliškio, Juliaus Kaupo, Kazio Bradūno, Henriko Nagio, Alfonso Nykos-Niliūno, Icchoko Mero, Birutės Pūkelevičiūtės, Algirdo Landsbergio, Kosto Ostrausko, Liūnės Sutemos, Algimanto Mackaus ir Antano Škėmos figūros. Prie kiekvieno kūrėjo ant sienos išrašytos charakteringos citatos, o pakėlus čia pat esantį senovinį telefono ragelį, galite išgirsti jų mintis apie kūrybą.

Turime konstatuoti, kad daugelio autorių dėl vietos stokos negalėjome stacionariai parodyti, todėl teko pasitelkti išmaniąsias technologijas – terminalą, kuriame veriasi plati ir išsami informacija apie rašytojus, jų archyvalijos; virtualiai galima pasklaidyti rašytojų pirmąsias rankraštines knygas, išgirsti jų pačių ar aktorių skaitomus kūrinius. Smalsių lankytojų laukia virtualus žaidimas – užsidėjus akinius, kartu su rašytojais plauksite per vandenynus, į „Kelionę".

„Tautai priklausoma pačia savo būtimi"

XX amžiaus istorinės pervartos pakeitė Nepriklausomos Lietuvos ekonominį, politinį, socialinį ir kultūrinį gyvenimą. Itin skaudžius padarinius atnešė 1944-ųjų antroji sovietų okupacija, išstūmusi iš gimtosios žemės daugiau nei pusę Baltijos šalių tautų. Tokio masinio kaip Estijos, Latvijos, Lietuvos žmonių pasitraukimo nepatyrė nei vienas Europos regionas. Iš Lietuvos išvyko daugiau nei 60 tūkstančių gyventojų; apie 70 procentų Lietuvos rašytojų draugijos narių. Negalėdami sugrįžti į okupuotą Lietuvą, savo antrais namais pasirinko Vokietiją, Angliją, Belgiją, Argentiną, Braziliją, Kanadą, Jungtines Amerikos Valstijas ir Australiją.

Išeivių rašytojų ekspozicijos *motto* – filosofo Juozo Girniaus žodžiai: „Tautai kraštas yra jos namai, tačiau tauta yra daugiau už kraštą. Tautai priklausoma pačia savo būtimi, o ne vieta, kurioj gyvenama. Lietuva visų pirma yra ne žemė Baltijos pajūryje, bet mes patys – visi lietuviai. Dvasine prasme Lietuva yra lygiai visur, kur mes esame. Tiek pat jos krašte, tiek pat Rusijos plotuose, tiek pat visuose pasaulio kampuose. Tikra prasme palikti Lietuvą – tai jai mirti nutaustant." Todėl daugiau nei 50 metų puoselėjant viltį ir tikėjimą, kad Lietuva bus laisva ir galima bus sugrįžti gimtinėn, buvo dirbta ir kurta svetur.

Birutė Pūkelevičiūtė

Tautinės savasties išsaugojime svarbų vaidmenį atliko rašytojai – jų kūrybinis žodis palaikė, stiprino ir gaivino. Dramaturgas A. Landsbergis rašė: „Lietuvių tautą prikėlė, atgaivino ne karvedžiai, užkariautojai, armijos, bet kultūra, literatūra. Todėl okupantų pasikėsinimas į kultūrą, literatūrą buvo pasikėsinimas į tautos sąmonę, jos pačios gyvybę. Lietuvoje, kaip ir kitose Vakarų, Rytų Europos šalyse daugiau reiškė būti didžiu rašytoju, poetu, negu politiku ar generolu."

Ekspozicinėse vitrinose per archyvalijas (nuotraukas, dokumentus, knygas, spaudinius) pristatoma rašytojų veikla svetimoje žemėje. Svarbiausia kūrybos sąlyga jiems buvo Laisvė. Anuomet, kai gimtinėje okupantas diktavo lietuviams savo sąlygas, primesdamas socialistinę ideologiją, komunistinės partijos dogmas, Vakarų pasaulyje rašytojai godžiai sėmėsi išminties, panirdami į kitų kultūrų intelektualinius klodus. Svetur atsidūrę lietuviai siekė atkurti tai, kas liko Tėvynėje.

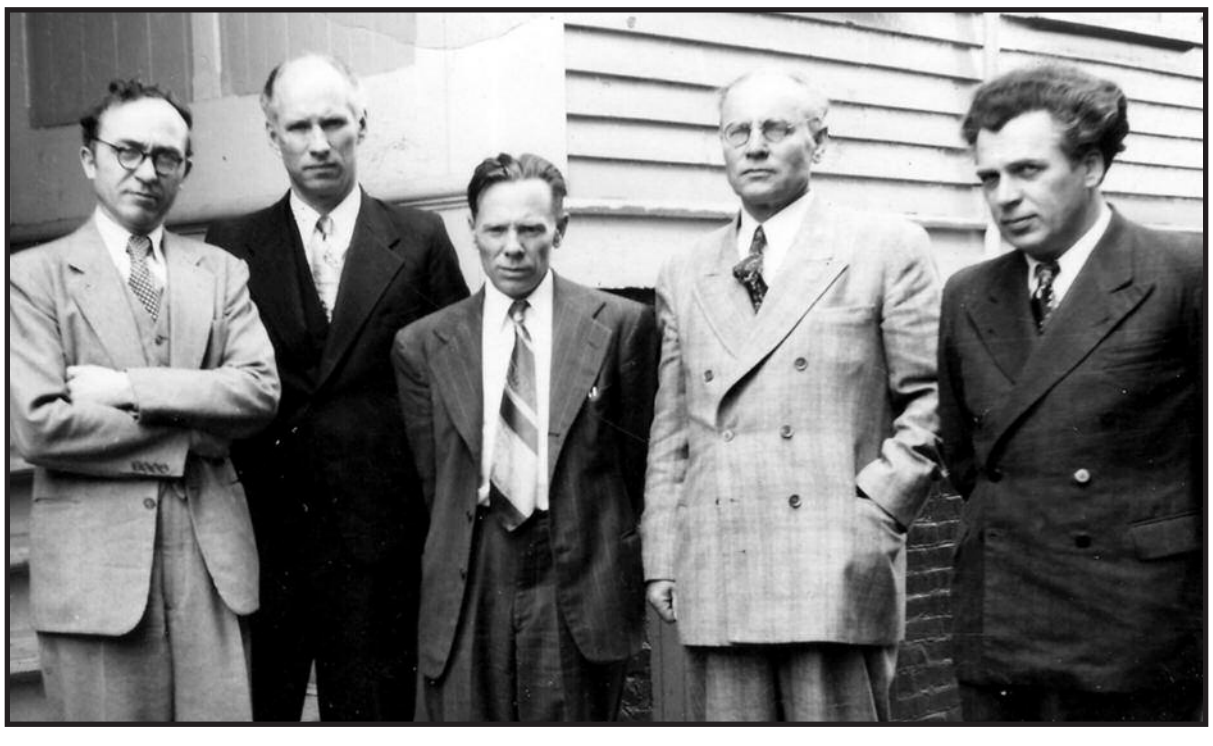

LRD pirmasis posėdis JAV. Centre stovi J. Aistis (pirmininkas)

Nukelta į 8 psl.

Stasys Jonauskas

„NUO TOLIMO ŽAIBO ŽIEDAI ATSIDARO...”

Debesys išgena vasarą

Pažvelgęs į vandenį švarų,
Supranta žmogus: tebesu.
Tik vasarą jau išvaro
Per lauką pulkai debesų.

Ji miško ošimą nutildo –
Spalvotoji lapų dama.
Ir šoka pati nuo tilto
Vandenį išpildama.

Iš laiko išbyra po vieną

Smėlis byra iš laiko po vieną
Grūdą tol, kol save paaukoja.
Šitaip laikrodis išmuša dieną
Po vidurnakčio tau iš po kojų.

Tuoj užges gervuogynai pamėlę,
Ir kiekvienas, kuris čia gyveno,
Pamažu virs į pustomą smėlį,
Kurs iš laiko išbyra po vieną.

Biro vasara

Kilo vėjas ir darės gūdu,
Saulė buvo pilna žarijų.
Sunkės vasara iš grūdų,
Vos tik juos kuliamoji prarijo.

Buvo laikas toksai, kai dangus
Nebežino: grūmoti ar lyti,
Ir, pakilusi ant bangos,
Ieško klėties bevardė pelytė.

Ar viskas

Žodžių galūnės – atsiklojėję linai
Ir žodžiai kaip spaliai limpa prie duonos.
Į sakinius byra karšti pelenai,
Bet kraujo neskauda todėl, kad raudonas.

Jis lekia nuo žiedo ant žiedo pro jus,
Išmokusius rasti, kai laikas pamesti.
Kol aidi plojimai, kas gaisrą pajus? –
Spalvotas metalas įkaitina miestą.

Ir pučia šviesa – žodžio vėjas, aukštai
Pasilipa pelkės, kai sugula miškas.
Erdvė užsidaro, ir viską matai,
Arba bent gali pagalvoti, jog viskas.

fotokūdra.lt nuotr.

Meldai

Jie gyvena lyg niekur ir niekad
Neina laikrodžiai, žmonės, vanduo,
O durpynuose viskas išlieka –
Dar po lapais pernykštis ruduo.

Jie pakeisti nieko negali
Ir neklausia, ar galim ką mes,
Tik susmenga, jei eisi pro šalį,
Jų šaknelės, pilnos drėgmės.

Jau sugrėbė laukymių šieną,
Ir pakrantė nuo maurų žalia.
Prie vandens jų viršūnės šiušena,
O atrodo, kad spengia lyta.

Jie nežino, kam želia, kam žydi
Ir nežino, ar pjausim juos mes,
Tik siūbuoja gražiai nupaišyti
Jų žiedai iš paviršiaus, nes

Atsiminti niekas negali,
Ką atspindi gelmė atvira,
O ateiviai praeina pro šalį,
Nes galvoja, kad jos nėra.

Ir dėl to niekada nekalti,
Ir dėl to juos pakeičia kili,
O gelmėj auga durpės ir tyli,
Mes joms viskas – dar ateity.

***

Dar šviečia alkūnėm nublizgintas stalas,
Jau temsta atvėsusio viralo puodas,
O šiaurė dar žėri tarytum kristalas,
Praėjusio laiko gražiai nušlifuotas.

Žemelė kaip grūdą priglaudžia kiekvieną,
Ir čiulpia šalpusniai raudonąjį molį.
O mėnuo atšoka nuo medžio kamieno,
Apšviesdamas tyliai užmigusį brolį.

Rasa susitraukia nuo šalto sidabro,
Apsunkusios varpos jau grimzta į klėtį.
Nuo tolimo žaibo žiedai atsidaro,
Ir galima riksmą per amžius tylėti.

Dž. Kunsmanas pristatė naująjį vaidinimą

Žiūrovai į renginio vietą keliavo su savo angelais

Istorijų festivalyje Kaune – ir angelai, ir paslaptingos vietos

Algis Vaškevičius

Neseniai Kaune surengtas jau trečiasis „Kaunas 2022" inicijuotas Istorijų festivalis. Jis Kauną ir Kauno rajoną pripildė pasakojimų apie namus, kuriuose telpa visas pasaulis ir kuriuose gimsta Istorija. Simbolinę festivalio pradžią Laisvės alėjoje pažymėjo angelų procesija. Prie šios kelionės galėjo prisidėti visi – pasak „Kaunas 2022" programos „Atminties biuras" kuratorės Daivos Citvarienės, būti angelu ir stumti angelą yra sunki dvasinė ir fizinė pastanga. O tuos angelus stūmė dešimtys žmonių įvairiose vietose.

Festivalyje parodytas spektaklis „Jaunimas kalba apie karą", kuris minimaliomis priemonėmis perteikė skaudžius, bet reikalingus kelių Kauno kartų dialogus. Tą patį vakarą surengtas Didžiosios akcijos Kauno gete 80-mečiui skirtas koncertas, kurio metu skambėjo kompozitoriaus Jievaro Jasinskio sukurta „Simfonija iš Šiaurės Jeruzalės". Jame sulaukta ir ypatingo svečio – Artimųjų rytų styginiais instrumentais grojo multiinstrumentalistas iš Izraelio Yaronas Cherniakas.

Šiemet Istorijų festivalio programoje, kurią sukūrė įvairios Kauno ir Kauno rajono kultūros įstaigos, taip pat menininkai ir bendruomenių nariai, tilpo ir įvairių tautų pasakų skaitymai, ir įdomios bei netikėtų patirčių kupinos ekskursijos, ir meninės instaliacijos. Istorijų festivalį uždarė du pasakojimo pasirodymai kultiniame medinuke Vytauto parke – „O kodėl ne?" Čia pasirodymus specialiai festivalio programai sukūrė ir atliko žinomi aktoriai Eimutis Kvoščiauskas ir Dominykas Vaitiekūnas.

„Tai mano asmeninė patirtis prisijaukinant karantiną. Su jo nuoboduliu ir netikėtais atradimais. Tai pasakojimas apie tai, kaip aš tapau intravertu, tuo pat metu kaip niekad aktyviai dalyvaujančiu socialiniame gyvenime", – sakė E. Kvoščiauskas. D. Vaitiekūnas pakvietė įsijausti į emocionalų jo ir 27 metus nelankytos Vilijampolėje gyvenančios ir ten kioską turinčios bei prekiaujančios jo tetos Genutės susitikimą.

Festivalis taip pat pasiūlė kelionę į Kauną supančius miškus ir pažintį su juose slypinčiomis partizaninio karo paslaptimis. Lenkų menininkų kolektyvas „Graby Punkt Urban Lab" pristatė atvirukų projektą „Jautrusis Kaunas", menininkų kolektyvas iš Maltos surengė virtualius pasakojimus apie Kauno virtuves, norintieji galėjo dalyvauti ekskursijose po bohemišką Laisvės alėją, dingusį meninį Kauną ir paslaptingąjį Linksmakalnį. Būtent pastaroji ekskursija susilaukė ypač didelio susidomėjimo ir gerų vertinimų.

Kauno rajone esančio Linksmakalnio vardas anksčiau buvo apipintas legendomis, nes šiame uždarame miestelyje sovietmečiu veikė slaptas KGB radijo žvalgybos centras. Dar nuo XIX a. iki Pirmojo pasaulinio karo ant Šventupės kranto, santakoje su Jiesios upeliu stovėjo dvaras, vokiečio savininko pavadintas Liustbergiu (vok. Lustberg – „linksmybių kalnas"). 1944 m. vasarą Linksmakalnyje įsikūrę rusų kariškiai buvusiame dvare įrengė KGB radiotechnikos užsienio žvalgybos ir diplomatinio ryšio su Vakarų Europa dalinį – radijo žvalgybos centrą.

Iš šios vietovės buvo iškeldinti visi gyventojai, teritorija apjuosta spygliuota viela, atvaryti vokiečių belaisviai. 1944–1950 m. jie ir pastatė dabartinį seniūnijos raštinės pastatą, kareivines, Žaliosios gatvės namus, karininkų klubo pastatą. Manoma, kad tie karo belaisviai buvo čia ir sušaudyti, dalis jų kapų netoliese rasta 2000 metais.

Kaip pasakojo ekskursijoje lydėjęs Linksmakalnio seniūnas Vaclovas Žvirblis, čia įkurtas karinis dalinys buvo ypač slaptas, jame dirbo daugiau kaip tūkstantis rusų kariškių bei vertėjų. Būtent iš čia buvo galima klausytis visoje Europoje į eterį išeinančių radijo pranešimų. Bazėje dirbusiems tarnautojams su šeimomis niekur kitur nebuvo leidžiama gyventi. Panašūs centrai dar buvo įkurti Ukrainoje, Rusijoje, taip pat Vietname ir Kuboje.

Liustbergis oficialiai pervadintas Linksmakalniu 1958 metais. Tik po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo, 1993 metais, kai sovietų kariai paliko Lietuvą Linksmakalnis tapo visiems atvira gyvenviete. Nuo 1995 m. jis perėjo Kauno rajono savivaldybės žinion, čia pradėjo keltis gyventojai, tais pačiais metais atidaryta lietuviška mokykla.

Sovietmečiu šiame visiškai pašaliniams uždarame miestelyje veikė kareivinės, žvalgybos pastatai, rusų mokykla vietiniams vaikams, darželis, med. punktas, ligoninė, kultūros namai, biblioteka, pirtis ir skalbykla, taip pat parduotuvė su galimybe

Nukelta į 5 psl.

Linksmakalnis sovietmečiu buvo visiškai uždaras miestas

Vaidinimą parodė jaunosios atlikėjos.

Autoriaus nuotraukos

Linksmakalnis

Atkelta iš 4 psl.

įsigyti deficitinių prekių bei arbatinė. Pasak seniūno V. Žvirblio, miestelyje gyveno apie 900–1 000 žmonių, panašus jų skaičius yra ir dabar. Visi gyventojai buvo įkurdinti vienoduose 1–4 kambarių daugiabučiuose namuose.

Linksmakalnyje įkurto KGB radiotechnikos užsienio žvalgybos ir diplomatinio ryšio su Vakarų Europa radijo žvalgybos centro tikslas buvo klausytis į eterį Europoje išeinančių radijo pranešimų. Duomenys buvo perduodami Maskvai, o ant pastato buvo iškelta radiolokacinė lėkštė.

„Čia buvo stipriai sukarinta zona, joks civilis negalėdavo patekti.Viskas buvo aptverta spygliuota 2,5 metro aukščio tvora, net dvejomis juostomis. Teritorija užėmė 200 hektarų, čia buvo labai daug antenų, taip pat ir aerodromas. Pagrindinės antenos galvutę pasitraukdami sovietų kariškiai pasiėmė. Buvo kalbama, kad jos vertė prilygo tuomečiam visos Lietuvos metiniam biudžetui", – pasakojo seniūnas.

Išsikrausčius kariškiams, butai ištuštėjo, gyventojų skaičius drastiškai sumažėjo: iš kelių tūkstančių beliko vos keliasdešimt. Kai Linksmakalnis perėjo Kauno rajono savivaldybės žinion, ši nutarė tuščius butus išdalyti Kauno rajone dirbantiems mokytojams, švietimo ir kultūros darbuotojams, medikams, policininkams. Tada čia atsikėlė gyventi daug jaunų žmonių ir dabartiniai gyventojai neturi ilgamečių šaknų Linksmakalnyje – tai jau naujakurių iš visos Lietuvos miestas. Nuo sovietmečio laikų miestelyje iki šiol gyvena vos 10 šeimų. Jų nariai iki šiol sako, kad buvo pasižadėję neatkleisti Linksmakalnio paslapčių ir nemaža dalis to, ką jie šiandien girdi apie šią vietą, yra netiesa.

Dabar Linksmakalnyje veikia pradinė mokykla-darželis, seniūnija, kultūros salė, biblioteka, sporto salė, atnaujintas parkas su treniruokliais, riedlenčių aikštele ir skulptūromis, parduotuvė. Taip pat čia yra priklausomybės ligų ir reabilitacijos centras „Sugrįžimas" ir didelė beglobių gyvūnų prieglauda „Penkta koja".

Ekskursijos po Linksmakalnį metu buvo galima ne tik sužinoti visas šias įdomias istorijas, bet ir pamatyti aktoriaus ir cirko artisto Džiugo Kunsmano parengtą jaunųjų atlikėjų vaidinimą buvusioje miestelio aikštėje, kur vykdavo kareivių rikiuotės. Įdomios meninės akcijos ir iniciatyvos čia rengtos ir ankstesniais metais. Šįkart į renginio vietą žiūrovai turėjo nukeliauti stumdami savo pasirinktus angelus, kurie dar kartą priminė mums tai, ką galbūt gyvendami nerimo kupinuose namuose pamiršome – taikos, ramybės, artimojo meilės, empatijos ir atvirumo kitam vertybes.

2019 m. spalį startavusi Istorijų festivalio iniciatyva jungia istorijų pasakotojus: muziejininkus, teatralus, menininkus, pavienius istorijos entuziastus, profesionalius pasakotojus („storitelerius"), vietos bendruomenių aktyvistus ir kitus. Istorijų festivaliu siekiama priminti daugiatautę Kauno ir jo apylinkių atmintį, stiprinti dialogą tarp skirtingų bendruomenių, skatinti pasididžiavimą vieta, kurioje gyvename, o kartu – kalbėti šiuolaikiniam europiečiui aktualiomis temomis. Toks festivalis vyks ir ateinančiais metais, kai Kaunas taps visos Europos kultūros sostine.

Ieva Baublytė, Rūta Vosyliūtė, Saulius Lipčius ir Vilimas Norkūnas. A. Petraitytės nuotr.

„Giesmių giesmės" posmai ir Baroko muzika po liuteroniškos Vilniaus bažnyčios skliautais

Astrida Petraitytė

Marco Scacchi vardas (rašomas ir: Markas Skakis), matyt, nedaug kam prišauktų italo muziko nuopelnus – pirmeiviškus – mūsų kultūros istorijai. Bet Valdovų rūmai jau ne pirmus metus mums jį primena – surengdami jo vardo Senosios muzikos festivalį. Lankiausi ne viename ankstesnių festivalių koncerte, barokinė muzika savo taupiu vingrumu mane žavi; nuskubėjau ir į pirmą šiemečio Marco Scacchi festivalio koncertą – „Canticum Canticorum": XVII a. sakraliniai motetai, atliekami ansamblio „Chiaroscuro". Taigi koncerto programa įvardinta „Giesmių giesme".

Nors su Valdovų rūmų „kepure", koncertas vyko Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčioje. Parodę „kontrolieriams" savo Galimybių pasus, galėjome susėsti gana erdvioje bažnyčioje, laikydamiesi vienas nuo kito bent šiokios tokios distancijos. Prieš prasidedant koncertui buvo proga „pamedituoti" barokinį šiaip santūriai protestantiškos bažnyčios altorių – ir koncerto metu jo niekas „neužstojo", visas vyksmas vyko vargonų balkone (deja, bent man koncertuose yra svarbus ir vizualusis dėmuo: muzikos magija sustiprėja, kai regi atlikėjų ir jų instrumentų buriamą stebuklą).

Programėlės mus parengė laukiančiai Muzikos (ir Žodžio – išties didžiąja, nes biblinio) puotai. Į ansamblį „Chiaroscuro" (it. „šviesotamsa") susibūrė trys atlikėjai, siekiantys su klausytojais dalintis savo meile senajai muzikai, matyt, labiausiai barokinei: Ieva Baublytė (išilginės fleitos), Rūta Vosyliūtė/Vox (vokalas) ir Vilimas Norkūnas (klavesinas, vargonai). Šiame koncerte ansamblį papildė Saulius S. Lipčius (kuris „skambina ne tik klasikine, barokine gitara, bet ir unikalia Lietuvoje liutnia liuto forte" – čia ir toliau citatos iš programėlės).

Sužinojome: „Programa sudaryta iš retai atliekamų ankstyvojo Baroko epochos sakralinių motetų, įkvėptų « Giesmių giesmės » tekstų", ir netrukus iš vargonų balkono pasipylė tikėtos ir netikėtos dovanos. Laukti ir tikėtini buvo tiek Baroko muzikos klasikai – nuskambėjo keli Claudio Monteverdi kūriniai, tiek ir mažiau žinomi tos epochos kompozitoriai (Alessandro Grandi, Lucio Barbieri ir kt.). Bet štai koncertas pradėtas „Giesmių giesmės" eilutėmis, jos vis įterptos tarp muzikos kūrinių. „Kaip obelis tarp miško medžių, taip mano mylimasis tarp sūnų. Su džiaugsmu sėdžiu jo ūksmėje, jo vaisius man saldus" – ir dar ne vienas posmas iš Senojo Testamento Saliamono „Giesmių giesmės" (lot. *Canticum Canticorum Salominis*) mums padeklamuotas.

Netikėta buvo išgirsti greta žinomos baroko dainininkės Rūtos Vox ir vyrišką vokalą – tai Vilimas Norkūnas pademonstravo naują (bent jau diletantams klausytojams) savo talentą. Norkūno-klavesinisto esu nekart klausiusis, daugiausia būtent Valdovų rūmų koncertuose, nenustebino šįkart „tapęs" vargonininku, bet štai vokalisto meistrystė buvo malonus koncerto siurprizas. Baroko muzika išties apgaubė savo kerais – ir vargonų ar fleitos solo, ir instrumentų derinys su žmogaus balsu. Gaila tik, kad atlikėjus „šiek tiek" galėjome pamatyti tik pakreipę savo kaklus atgalios, pakėlę akis aukštyn… Tik po koncerto atlikėjų ketveriukė publikai nusilenkti nusileido iš tų galinių aukštybių.

P. S. Verta prisiminti šio jau septintojo tarptautiniu įvardijamo festivalio idėją. Štai 2015-aisiais, skelbdami apie savo naująjį renginį, Valdovų rūmai pristatė ir nelabai žinotą kompozitorių, kurio garbei festivalis skirtas. „Romoje gimęs pasaulietinės ir religinės muzikos kūrėjas M. Skakis ilgą laiką dirbo Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidencijoje Vilniuje. <…> Artimesni draugystės ryšiai jį siejo su Žygimanto Vazos sūnumi Vladislovu. Šiam tapus Lietuvos ir Lenkijos valdovu, 1633 m. M. Skakis buvo paskirtas rūmų kapelos vadovu. Jai sėkmingai vadovavo ir kūrė muziką septyniolika metų. Kadangi M. Skakio mecenatas Vladislovas Vaza labai mylėjo Vilnių ir čia dažnai rezidavo, valdovo kapelos vadovas taip pat buvo dažnas svečias Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinėje. Manoma, kad būtent čia jis sukūrė operą „Elenos pagrobimas" („Il ratto di Helena", 1636), kuri laikoma šio žanro pradininke Lietuvoje, o taip pat ir kitas operas – „Andromeda" („L'Andromeda", 1644) ir „Apviltoji Kirkė" („Circe delusa", 1648). Mirus valdovui ir pablogėjus paties kapelmeisterio sveikatai, M. Skakis grįžo į gimtąją Italiją." */https://www.valdovurumai.lt/aktualijos/pirmasis-tarptautinis-marco-scacchi-senosios-muzikos-festivalis/*

Savaitgalis: įsitaisai ant sofos ir žiūri

„Nepatogų kiną"

Filmo „Priglausti" fragmentas

Ieva Marija Mendeikaitė

Dauguma tikriausiai jau gerai nutuokia, ką reiškia šie du žodžiai – „Nepatogus kinas". Du žodžiai, reiškiantys naują rudeninio kino startą su pačiais aktualiausiais filmais. Kuo „Nepatogus kinas" skiriasi nuo kitų kino festivalių? Atsakymas – festivalio pavadinime.

„Nepatogus kinas" siekia per kino ekraną žiūrovui užduoti nepatogius klausimus, tikromis istorijomis įkvėpti atvirus pasauliui žmones ir paskatinti teigiamą pokytį visuomenėje. Nepaisant festivalio socialinės misijos ir nekomercinio pobūdžio, „Nepatogus kinas" yra ir vienas gausiausiai lankomų kino renginių Lietuvoje bei vienintelis tokio pobūdžio kino festivalis Baltijos šalyse, kasmet į savo veiklą įtraukiantis daugiau kaip 15 000 lankytojų.

Nuo 2007 metų vykstantis tarptautinis žmogaus teisių dokumentinių filmų festivalis yra unikalus savo programa ir formatu. Festivalio metu pristatoma turtinga autorinių dokumentinių filmų programa, rengiami susitikimai su kino kūrėjais, organizuojamos diskusijos su filmų herojais, žmogaus teisių aktyvistais ir ekspertais. Festivalio konkursinėje programoje taip pat varžosi ir niekur nematyti, novatoriški pradedančių režisierių filmai. „Nepatogų kiną" organizuoja ir Lietuvos žmogaus teisių centras (LŽTC), kuris yra viena seniausių žmogaus teisių švietimo organizacijų Lietuvoje. Nuo įsteigimo LŽTC telkė savo narių ir ekspertų pastangas įgyvendinant daugelį reikšmingų projektų žmogaus teisių švietimo, teisinių tyrimų srityse. Šiandien Lietuvos žmogaus teisių centras – tai nedidelė entuziastingų, profesionalių žmonių organizacija, siekianti prisidėti prie Lietuvos pilietinės visuomenės stiprinimo per žmogaus teisių ugdymą.

Šiais metais „Nepatogus kinas" savo žiūrovams siūlo rinktis iš kelių temų mįslingais pavadinimais – *Radikal(i)ai, Aukšta įtampa, Tikrovės muzika, Filmai už gamtą, Kasdienybės superherojai, Mes esame visur, Doku-serialas „Ribos", Filmai, padedantys augti, Audio programa* bei *Konkursinė festivalio programa*. Veikiausiai sunku būtų aprašyti visus festivalyje rodomus filmus, tačiau keletas jų tikrai verti atskiro paminėjimo.

Vienas jų – „Šnipas Šiaurės Korėjoje" (The Mole: Undercover in North Korea). Tai provokuoti mėgstančio režisieriaus Mads Brügger juosta apie žiūrovo susitikimą su vaikinu, pasiryžusiu padėti sugriauti Šiaurės Korėjos diktatūrą. Iš pradžių toks tikslas pasirodo tik kaip graži svajonė, bet praeina keletas metų, ir Ulrich Larsen, kitaip žinomo kaip „kurmio", iniciatyva garsiai Vakarams aiškinti, kokia nuostabi Kim Jong Uno valdžia, nelieka nepastebėta. Palaipsniui daugelį metų skverbiantis į Korėjos draugystės asociaciją, „kurmis" greitai kyla aukštyn karjeros laiptais ir įgyja KFA lyderio Alejandro Cao de Benós iš Ispanijos pasitikėjimą. Cao de Benós atskleidžia „kurmiui", kad ieško galimų investuotojų, kurie nori investuoti į Šiaurės Korėją ir kurie nepaisytų sankcijų, taikomų šaliai. Brügger nusprendžia į istoriją įpiršti „poną Džeimsą" (Jim Latrache-Qvortrup), apsimetant, kad atrado galimą investuotoją. Ponui Džeimsui susitikus su Cao de Benós, jie pasirašo sutartį su Šiaurės Korėja dėl narkotikų ir ginklų gamybos šalyje.

Ponas James vėl susitinka su Šiaurės Korėjos pareigūnais Ugandoje, kur diskutuoja apie salos įsigijimą Viktorijos ežere, kad būtų galima pastatyti požeminę narkotikų ir ginklų gamyklą, kurią būtų galima pridengti prabangaus viešbučio įkūrimu. Praėjus dešimčiai metų, vis po žingsnelį prie valstybės vadovų artėjantis šnipas galiausiai užfiksuoja tai, ko neregėjo jokia kamera – aukščiausių Šiaurės Korėjos pareigūnų prisipažinimus, ir pamato tai, kas iš tikrųjų vyksta už geležinės uždangos.

Aukštos įtampos filmų programoje taip pat bus galima išvysti ir tokią juostą kaip „Jokių smurto žymių" (No Visible Trauma). Šio filmo veiksmas vyksta Calgary, Canadoje, kur gyvena apie milijoną gyventojų. Nepaisant to, čia policija nužudo daugiau žmonių negu bet kuriame kitame Kanados mieste ar net didžiausiuose JAV megapoliuose. Režisierių pagautuose dokumentiniuose kadruose pareigūnams mažiausiai rūpi klausimų uždavinėjimas ar įtampos malšinimas – jėga, kulkos ir, svarbiausia, neliečiamumas yra jų pusėje. Galbūt atėjo laikas iš esmės permąstyti: ar visuomenės žaizdos tikrai gydomos bananų smūgiais ir pistoletų šūviais? O gal priešingai – smurtas gimdo smurtą? Istorijoje pagrindinis jos protagonistas – juodaodis Godfred Addai-Nyamekye, kuris nebegalėdamas ištverti šalčio gatvėje, paskambinęs greitosios pagalbos numeriu buvo sumuštas atvykusio policininko. To paties policininko buvo sužalotas ir kitas vyras – Daniel Haworth, kuris patyrė negrįžtamą smegenų sutrenkimą. Taip pat istorijoje yra matomas ir Anthony Heffernan, kuris buvo keturis kartus pašautas policininko, tikrinant „kaimynystę". Šiame mieste gyvenantys policininkai žino, kaip geriausia mušti savo piliečius, kad neliktų jokių žymių ant jų kūnų. Skamba kaip filmai iš Hollywoodo? Deja, yra vienas skirtumas – čia viskas tikra.

Norintiems truputį pozityvesnio kino, vertėtų atkreipti dėmesį į *Kasdienybės superherojų* programą. Tai programa apie asmenis, kovojančius už žmogaus teises. Idant pasiektų bent kiek apčiuopiamų rezultatų, jie veikia nuosekliai, kryptingai ir – svarbiausia – kasdien. Kiekvienas šioje programoje rodomo filmo veikėjas susiduria su vis kitais iššūkiais, tačiau visi jie turi šį tą bendro – šie žmonės yra kasdienybės superherojai. Širdį suvirpinantis filmas apie beglobius gyvūnus, kurį vertėtų pamatyti visiems, kada nors priglaudusiems, ar galvojantiems priglausti benamį gyvūnėlį – „Priglausti" (Sheltered). Tai filmas apie prieglaudoje dirbančius saujelę žmonių, kurių dalis yra savanoriai, suteikiantys niekam nereikalingiems gyvūnams namus. Šunų pyktis ar kačių baimė daug pasako apie ankstesnius jų šeimininkus. Koks žmogus laiko gyvą padarą ne tam, kad mylėtų, o tam, kad skriaustų?

Žmonių ir gyvūnų santykiai šioje didelėje Nyderlandų gyvūnų prieglaudoje yra labai savotiški. Viena vertus, ši vieta sukuria naujas galimybes abiem pusėms atrasti besąlygišką meilę. Kita vertus, sunkios ligos ar daug priežiūros reikalaujantys keturkojai gali sukelti milžinišką skausmą ar nevilties. Ši liūdna, pilka, sterili prieglaudos aplinka smarkiai kontrastuoja su jos darbuotojų šiluma, atsidavimu, begaline meile rūpinantis išmestais šunimis, katėmis, grau-

Nukelta į 7 psl.

Theo Antony „Šviesa visur"

Atkelta iš 6 psl.

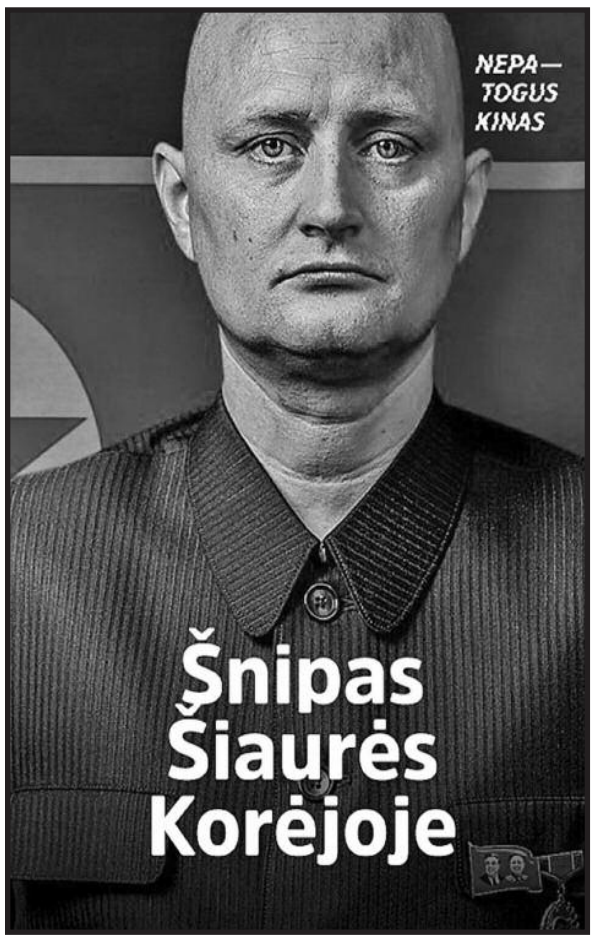

Mads Brugger „Šnipas Šiaurės Korėjoje

žikais. Jie linkę visus atvykstančius gyvūnus priglausti, juos gydyti, socializuoti, atrasti jiems naują šeimininką. Švelnumo, paguodos, dėkingumo akimirkos filme parodo, kad viskas daroma iš širdies, altruistiškai, o nuskriausto gyvūno uodegos vizginimas – geriausias atlygis, pridengiantis visus kasdienius prieglaudos pakilimus ir nuosmukius. Tai ne visada atsiperkantis darbas ir ne kiekviena istorija turi laimingą pabaigą, tačiau komanda viską išgyvena kartu. Kad ir kokie riboti būtų ištekliai, komanda kovoja – net ir dėl visų mažiausių savo gyventojų.

Konkursinė „Nepatogaus kino" programa šiais metais yra skirta kino režisieriams, sukūrusiems pirmąjį arba antrąjį ilgo metro filmą. Programa sudaryta atsižvelgiant į meninę filmų vertę, žmogaus teises liečiančių temų atskleidimą, kūrėjų profesionalumą bei lyčių pusiausvyrą. Konkursinės programos filmai liudija tikėjimą kinu kaip priemone jautriai ir atsakingai reflektuoti svarbiausias šių dienų realijas. Konkursinės programos laimėtoją renka tarptautinė komisija.

Vienas tokių filmų – Theo Anthony režisuotas „Šviesa visur" (All light, Everywhere). Būtų galima pamanyti, kad šis filmas tikrai distopinis... jeigu nebūtų dokumentinis. Tai filmas apie kino kameros istoriją, ginklų industriją, policinę santvarką bei panoptikumą, kuriame gyvena šiuolaikiniai žmonės. Jis iškelia dilemą, kurią dažnu atveju siekiama nustumti į diskusijų paraštes: ar jaustis saugiai iš tiesų reiškia būti visą laiką stebimam? Filmas, kaip jau sufleruoja jo pavadinimas, nagrinėja kultūrinius, technologinius bei filosofinius stebėjimo aspektus. Debiutinis režisieriaus filmas „Žiurkės", taip pat rodytas ir Lietuvoje, sulaukė kritikų pripažinimo ir pelnė ne vieną apdovanojimą tarptautiniuose festivaliuose.

Savo antruoju filmu T. Anthony įrodo, kad yra vienas įdomiausių ir savičiausių šiuolaikinių dokumentinio kino režisierių. Konkursinėje programoje taip pat bus galima išvysti Vytauto Puidoko filmą „Pasienio paukščiai". Tai istorija apie Kuršių neriją, vieną patraukliausių ir gražiausių Lietuvos pajūrio vietų, per paukščio skrydžio perspektyvą. Neretai Kuršių nerija yra pristatoma kaip ilgas tiltas. Nors šis „tiltas" yra formaliai perskeltas į dvi dalis, t. y. viena priklauso Lietuvai, kita – Kaliningradui, paukščiai, nepaisydami politikos ir sienų, juo naudojasi migruodami, mat žeme skristi daug saugiau nei virš nenuspėjamų vandenų. Ir Lietuvos, ir Kaliningrado pusėje įsikūrusios ornitologų stotys, kuriose dirba šiam amatui pasišventę žmonės. 2020 m., pirmąsyk po Sovietų Sąjungos griūties, abiejų šalių ornitologai pradeda vystyti bendrą projektą. Vytautas Puidokas, kurio filmą „El Padre Medico" „Nepatogaus kino" žiūrovai turėjo progą pamatyti 2019 m., savo naujausiame filme „Pasienio paukščiai" būtent ir įamžina šį susitikimą. Ar susidūrimą?

Lietuvių tautinių šokių ansamblis „Nemunas" iš Argentinos – 50 metų istorijos

Deimantė Žukauskienė

Šiek tiek istorijos...

Berisso – apie pusšimtį kilometrų nuo Argentinos sostinės Buenos Airių nutolęs miestas. Prieš daugiau nei 110 metų čia įsikūrė ir pirmoji lietuvių bendruomenė Pietų Amerikoje „Vargdienis", kuri vėliau buvo pervadinta į „Nemuną". „Vargdienio" tikslas buvo suvienyti visus lietuvių palikuonis, gyvenančius Berisso miesto apylinkėse, padėti išlaikyti lietuvių kalbą, kultūrą, tradicijas ir tapatybę. Po šios draugijos stogu jau vėliau susibūrė keturi lietuvių šokių kolektyvai, čia dabar dėstomi lietuvių kalbos kursai, nuotolinės paskaitos apie Lietuvos kultūrą ir kalbą, vyresni bendruomenės nariai susirenka į popietės arbatėlę, taip pat organizuojami kiti renginiai, kurie šiuo metu vyksta virtualiai.

Kai tarpukario metais į Argentiną emigravo per 30 tūkstančių žmonių iš Lietuvos, ieškodami darbo, lietuviai daugiausiai apsistojo didžiuosiuose šalies miestuose, į Berissą emigrantai atvykdavo, nes čia tuo laiku klestėjo mėsos pramonė. Lietuviai ir kitų Europos šalių emigrantai susidurdavo su nelengvomis darbo bei gyvenimo sąlygomis, tačiau stengėsi gyventi taip, kaip buvo pratę Lietuvoje. Šalia savo namų augindavo gėles, daržoves, naminius paukščius, mėgdavo svečiuotis vienas pas kitą, kartu iškylauti, pagroti akordeonu.

Po darbo lietuviai mėgdavo susirinkti ir į užeigas, kuriose bendraudavo, neretai ir lietuviškai uždainuodavo, taip užmiršdami savo nelengvą būtį ir buitį. Šokiai ir dainos buvo neatsiejama visų susitikimų dalis, tačiau tuo metu nebuvo tokio kolektyvo ar grupės, kuris rengtų šokių repeticijas, viskas vykdavo ekspromtu. Tačiau ilgainiui tokia veikla pradėjo rutuliotis pradedant nuo teatro užsiėmimų. 1971

m. buvo įkurta „Nemuno" lietuvių tautinių šokių grupė, kurio įkūrėjas ir vadovas – Alfredo Dulke. „Nemunas" gyvuoja iki šiol su repeticijomis, koncertais, gastrolėmis po visą Argentiną ir ne tik. Visą šį laiką kolektyvo nariai daug dirbo, jog išlaikytų lietuvišką kultūrą Argentinos žemėje.

Šokių kolektyvas šiandien

Argentinos lietuvių tautinių šokių ansamblį „Nemunas" sudaro beveik 50 šokėjų ir tai yra daugiausia narių turintis Pietų Amerikos šokių kolektyvas. Į repeticijas, kurios trunka keletą valandų, susirenkama šeštadieniais. Kolektyvas yra surengęs daugiau nei 15 pasirodymų įvairių teatrų scenose, klubuose ir televizijos laidose visame Pietų Amerikos žemyne.

Šokių grupė gastroliavo Šiaurės Amerikos lietuvių šokių šventėje 2000 m. Toronte, Kanadoje ir 2018 m. – Lietuvos šimtmečio dainų šventėje „Vardan tos", šokių dienoje. „Nemunas" palaiko ryšius, bendradarbiauja su Lietuvos ansambliais: Kauno technologijos universiteto šokių ansambliu „Nemunas", „Vingio" ir Vilniaus universiteto ansambliu, Nidos kolektyvu „Kalnapušė", taip pat „Grandinėle" ir „Miestelėnais". Kolektyvas palaiko draugiškus ryšius ir su kolektyvu „Linas" iš Australijos, „Grandimi" iš Čikagos, „Spinduliu" iš Los Angeles ir su „Nemunu" iš Brazilijos, sėkmingai bendradarbiauja su visais Argentinos lietuvių šokių kolektyvais.

Šiandien dauguma „Nemuno" narių – trečios ar jau ketvirtos kartos lietuviai, tarpukariu atvykusių lietuvių vaikai, anūkai, proanūkiai, visi gimę Argentinoje, tačiau papročius, meilę lietuvių kultūrai, o ypatingai tautiniams šokiams perėmę iš savo

Argentinos lietuvių šokių kolektyvas „Nemunas"

tėvų, senelių ar prosenelių. Tautiniai šokiai jaunimui duoda daug draugų ir visi nori išlaikyti tą tarpusavio ryšį, nuoširdžią draugystę. Bendruomenė tarsi kuriama tradiciniu šokiu, tad, mokomasi ne vien šokių technikos, tačiau dar pagerinami socialiniai įgūdžiai.

„Nemuno" kolektyvo nariai dažnai leidžia laiką po repeticijų, pavyzdžiui, kartu gamina lietuviškus patiekalus ar eina vakarieniauti, todėl galima sakyti, jog kolektyvo nariai yra draugai ir už šokių salės durų. „Nemuno" šokių kolektyvas daug dirbo ir per pastaruosius metus labai sustiprėjo. Tą veiklą dar labiau sustiprino prie kolektyvo prisijungęs visas pulkas naujų narių – lietuvių palikuonių iš Berisso, La Platos apylinkių.

Pandemija pakeitė planus

Šiemet gruodžio mėnesį lietuvių draugija „Nemunas" planavo atšvęsti savo šokių grupės „Nemunas" 50-ąsias įkūrimo metines renginiu „Šokių šventė Argentinoje „Ten, kur Nemunas banguoja", tačiau pasaulinė pandemija gerokai pakoregavo visų planus ir šventė yra perkelta jau į kitus metus. Visi norintieji dalyvauti rengiamoje šventėje kolektyvai galėjo registruotis visose keturiose kategorijose, atsižvelgiant į šokėjų amžių ir patirtį.

Programoje numatytas jaunimo vakaras lietuvių draugijos „Nemunas" salėje, šventinis oficialus banketas su visais šokių vadovais ir šokėjais Berisse, šokių grupių pagerbimas, šv. Mišios bei šventinis koncertas. Šokių šventės kūrybinę grupę sudaro šventės scenarijaus autorius ir meno vadovas prof. dr. Vidmantas Mačiulskis, dabartinis „Nemuno" vadovas Nicolas Cabrera Dulke ir buvęs „Nemuno" vadovas Juan Ignacio Fourment Kalvelis. Planuojama, kad prie šventės organizavimo prisidės Berisso miesto savivaldybė ir Lietuvos nacionalinis kultūros centras. Numatoma, jog šventėje pasirodys pasaulio lietuvių šokių kolektyvai ir ansambliai iš Argentinos, Urugvajaus, Brazilijos, JAV, Kanados bei Lietuvos.

Naujai numatyta šventės data – 2022 m. gruodžio mėn. 17 d.

Lietuvių emigrantų palikuonys iki šiol saugo ir brangina protėvių palikimą, jauni žmonės siekia įprasminti savo gyvenimą, puoselėdami lietuviškas tradicijas ir papročius, mokydamiesi lietuvių kalbos, ir, žinoma, lietuviškų šokių.

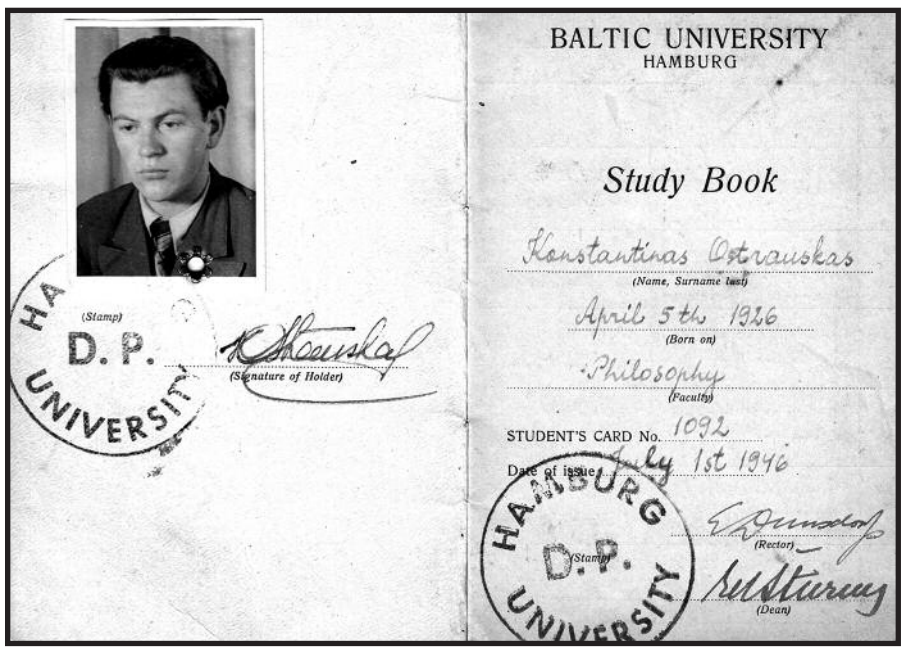

Kosto Ostrausko studijų knygelė, Hamburgas

Sugrįžimas į Lietuvą

Atkelta iš 2 psl.

Vokietijoje menininkai susitelkė į Lietuvių rašytojų draugiją; leido laikraščius, žurnalus, knygas. Išeiviai paliko ryškius pėdsakus Lietuvos kultūros istorijoje: ypatingu reiškiniu tapo žurnalas „Aidai", kurį 1944 metais Miunchene sumanė leisti profesorius V. Bieliauskas, o K. Bradūnas, perėmęs redagavimą, suteikė jam vieno populiariausių meno ir kultūros leidinių veidą. Šis žurnalas 1949 m. buvo perkeltas į JAV – jį redagavo A. Vaičiulaitis, J. Girnius, L. Andriekus. Pastarasis pasirūpino, kad žurnalas 1992 m būtų perkeltas į Lietuvą ir susijungtų su žurnalu „Naujasis Židinys-Aidai."

Svarbiu istoriniu įvykiu tapo 1951 metais įsteigtas lietuvių skyrius prie informacinės agentūros „Amerikos balsas" ir gerokai vėliau – „Laisvosios Europos" radijo atsiradimas Europoje (Miunchene). S. Zobarsko iniciatyva New Yorke buvo įkurta „Manyland" spaustuvė, leidusi verstas lietuvių autorių knygas į anglų kalbą. Bostone parengtas ir išleistas išskirtinis leidinys – XXXVII tomų Lietuvių Enciklopedija.

Literatūrologė Alina Skrupskelienė sudarė ir rūpinosi knygos „Lithuanians writers in the West" leidyba, kurioje apžvelgti ir kitataučiams pristatyti lietuvių kūrėjai. Svariu rašytiniu paminklu tapo K. Bradūno ir R. Šilbajorio sudaryta ir suredaguota studijinė knyga „Lietuvių egzodo literatūra 1945–1990", išleista 1992 metais Čikagoje. Visą šią medžiagą jūs pamatysite ekspozicijoje.

Išlaikyti lietuvišką charakterį

Vienoje iš ekspozicinių vitrinų išsamiai apžvelgta kultūrinė išeivių veikla Austrijoje ir Vokietijoje. Karinė valdžia įkūrė pabėgėliams DP (Displaced Persons – išvietintųjų asmenų) stovyklas. Lietuvių intelektualai inicijavo politinę, kultūrinę veiklą – J. Brazaitis-Ambrazevičius vadovavo Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK'as) užsienio reikalų tarnybai. J. Girnius knygoje „Tautiniai mūsų uždaviniai tremtyje" rašė: „Išlikimas savajai tautai ištikimais reikalauja trijų dalykų: neužmiršti gimtosios tėvų kalbos, išsaugoti tautinę sąmonę ir išlaikyti lietuvišką charakterį. Antras uždavinys – praturtėti Vakarų Europos kultūra, įsisavinti jos teigiamumus ir pritaikyti visa tai lietuviškai dirvai. Čia ypač svarbus inteligentų vaidmuo".

Švietimo komisijos rūpinosi darželių ir lituanistinių gimnazijų steigimu. Jaunuoliai studijavo Insbruko, Freiburgo, Tiubingeno, Berlyno, Mainco, Bonos ir kt. universitetuose. Išskirtiniais kultūriniais įvykiais tapo Kazimiero Vytauto Jonyno Meno mokyklos Breisgau Freiburge bei Pabaltijo universiteto Pineberge įsteigimas. Studentai telkėsi į ateitininkų, skautų draugijas, įkūrė liberalaus jaunimo organizaciją „Šviesa". 1946 metais vasarą Austrijos valdžia pareikalavo, kad visi pabėgėliai, išskyrus vienos tautybės žmones, paliktų šalį. Vieni studentai persikėlė į Vokietijoje esantį Tiubingeno universitetą, o kiti – į universitetą, įsikūrusį Breisgau Freiburge. Lankytojai pamatys ekspozicijoje studentų nuotraukas ir dokumentus: K. Ostrausko Liubecko gimnazijos, o vėliau ir Pinnenbergo universiteto studijų knygeles, H. Nagio Innsbrucko, o Liūnės Sutemos – Freiburgo studijų knygeles ir kt.

1946 m. sausio 24–26 dienomis Tiubingene, prancūzų zonoje, buvo atkurta Lietuvių rašytojų tremtinių draugija (LRTD). Pirmininku išrinktas S. Santvaras, vicepirmininku – V. Biržiška, sekretoriumi – P. Andriušis, iždininku – B. Brazdžionis. Toks draugijos pavadinimas išliko iki 1950 m. LRTD iniciatyva 1947 metais buvo parengtas ir išleistas metraštis „Tremties metai", kuriame buvo skelbiama 70-ties rašytojų kūryba ir 15-kos dailininkų reprodukcijos. Antrasis suvažiavimas vyko 1947 metais liepos 11–12 d. Augsburge. Į valdybą buvo išrinktas F. Kirša, H. Radauskas ir J. Jankus. Rašytojai skatino knygų leidybą steigdami premijas. Mecenatais tapo Lietuvos švietimo valdyba, BALF'as (Bendrasis Amerikos lietuvių fondas), Lietuvos Raudonasis Kryžius, leidykla „Patria" bei kitos organizacijos.

Išlaikant Nepriklausomos Lietuvos tradicijas, apdovanojamus teikė Vasario 16-osios išvakarėse. Premijas pelnė B. Brazdžionio knyga „Svetimi kalnai", Fausto Kiršos „Tolumos", Liudo Dovydėno „Gyveno kartą karalius", M. Katiliškio „Prasilenkimo valanda", Pulgio Andriušio „Anoj pusėj ežero", N. Mazalaitės „Legendos apie ilgesį", Jurgio Jankaus „Naktis ant morų". Sėkmingi debiutai – A. Nykos-Niliūno „Praradimo simfonijos", H. Nagio „Eilėraščiai", K. Bradūno „Svetimoji duona", vėliau „Vilniaus varpai" (pasirodė Vilniuje per vokiečių okupaciją), J. Kaupo „Daktaras Kripštukas pragare". Pirmasis premijuotas romanas – Vinco Ramono „Kryžiai". Vitrinoje eksponuojamos nuotraukos, apdovanojimo raštai bei premijuotos knygos.

1946 m. atkurta Lietuvių žurnalistų sąjunga. Iš gausybės leistų laikraščių ir žurnalų Vokietijoje minėtini „Žiburiai", „Mintis", „Tremtinių mokykla", „Tėviškės žiburiai", „Saulutė", „Skautų aidas", „Gimtinės žiburėliai" ir kt. Išskirtiniu tapo jaunųjų rašytojų leistas avangardinis žurnalas „Žvilgsniai", kurio išėjo 3 numeriai. Minėtinas satyrinis laikraštėlis „Dievo Paukštelis", kurį redagavo Pulgis Andriušis. Įdomus, savitas buvo Nelės Mazalaitės ir Juozo Krumino leistas literatūrinis žurnalas „Gintaras". Eksponuojami šie reti, bibliografine retenybe tapę laikraščiai ir žurnalai.

Išvietintųjų stovyklose vyko meno parodos, olimpiados, būrėsi teatro grupės, muzikiniai kolektyvai. Atskirai galima būtų kalbėti apie „Augsburgo dramos" trupę, kurioje vaidino B. Pūkelevičiūtė, A. Dauguvietytė, H. Kačinskas. Režisavo A. Sidabraitė. Taip pat buvo įkurtas „Atžalyno" teatras, kuriame vaidino ir režisavo V. Valiūkas, A. Škėma. Pirmasis Nepriklausomoje Lietuvoje diplomuotas režisierius J. Blekaitis subūrė „Aitvaro" trupę. A. Rūkas parašė nuotaikingą vaidinimą „Bubulis ir Dundulis". Šis vadinimas buvo parodytas daugelyje stovyklų, įvyko daugiau nei 30 spektaklių. Atskirai reikėtų paminėti keliaujančios „ketveriukės" – S. Santvaro, B. Brazdžionio, A. Gustaičio, P. Andriušio – rečitalius. Išskirtiniu tapo ir A. Škėmos suburtas teatro kabaretas „Klumpė". Minėtini Aleksandros ir Antano Gustaičių Ravensburgo teatro studija, Kaselyje įkurta Ipolito Tvirbuto teatrinė grupė, kurioje vaidino Adolfas Mekas, o kūrinius vertė A. Landsbergis. Penkeri metai, praleisti Austrijoje ir Vokietijoje, padėjo tvirtą pagrindą tolimesniam išeivių rašytojų gyvenimui, sustiprindami siekį išlaikyti lietuvišką kultūrą, tradicijas, lietuvių kalbą.

Tęsinys kitame numeryje

Kultūros kronika

Spalio 2–8 dienomis Lietuvoje viešėjo italų rašytojas, literatūros kritikas, lenkų kultūros žinovas Francesco Matteo Cataluccio. Autorius ruošia knygą apie Lietuvą, tad visą savaitę keliavo po šalį, rinkdamas medžiagą apie krašto kultūrą ir semdamasis kūrybinio įkvėpimo. F. M. Cataluccio aplankė MO muziejaus ekspozicijas, keliavo po Biržų kraštą – aplankė Jono ir Adolfo Mekų centrą ir Semeniškių kaimą, lankėsi Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, dalyvavo ekskursijoje apie Kauno modernizmą, Nidoje apžiūrėjo Tomo Mano muziejų, dalyvavo ekskursijose po Klaipėdą, Mingę ir Svencelę.

Spalio mėnesį Malmėje ir Kopenhagoje įvyko naujai susibūrusio lietuvių trio „TrioLitua" (Justina Auškelytė-Rossi – smuikas, Ignas Mažvila – fagotas ir Onutė Gražinytė – fortepijonas) koncertai. „TrioLitua" nariai koncertams paruošė savo pačių aranžuotą ir ansambliui pritaikytą M. K. Čiurlionio kūrinių improvizacinį ciklą. Jį sudarė kompozitoriaus fortepijoniniai preliudai bei harmonizuotos lietuvių liaudies dainos. Koncerto programoje taip pat skambėjo Astor Piazzollos, kurio 100-osios gimimo metinės švenčiamos visame pasaulyje, muzika.